

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016, p. 605-616
DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9506>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 24.03.2016 ✓ Accepted/Kabul: 10.06.2016
✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Ahmet AKKAYA – Yrd. Doç. Dr.
Ömer Tuğrul KARA

This article was checked by iThenticate.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE EĞİTİM ORTAMI VE KÜLTÜR AKTARIMI

*Muhammet Raşit MEMİŞ**

ÖZET

Yabancı dil öğretimi, yalnızca hedef dilin dil bilgisi ile kelimelerini öğretmek ve temel dil becerilerini kazandırmak değil, bunların yanı sıra aynı zamanda o dilin kültürünün de öğretimidir. Dil ve toplum birlikte gelişip şekillendiği için yabancı bir dili gerçek anlamda öğrenmek, anlamak ve konuşmak o toplum gibi düşünemeyi gerektirmektedir. Bu da o dili şekillendiren kültürü öğrenmekle mümkündür. Yabancı dil öğrenen kişi aynı zamanda yeni bir kültür öğrendiği için yabancılarla Türkçe öğretimi de Türk kültürünün anlatıldığı, yansıtıldığı ve yaşatıldığı bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Kültürü oluşturan unsurların çok geniş ve çeşitli olması sebebiyle yabancılarla Türkçe öğretimi sürecinde Türk kültürünü oluşturan bütün öğelerin ders sırasında ve ders araçlarıyla aktarılması mümkün değildir. Yabancı dil eğitiminin en önemli amaçlarından birisinin de o dilin kültürünü öğretmek olduğu ve tüm eğitim ortamları gibi yabancı dil eğitim ortamlarının da kendi öğretim amaçları doğrultusunda düzenlenmesi gerektiği gerçeklerinden yola çıkarak eğitim ortamının kültürel unsurlarla zenginleştirilmiş bir çevre sunması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda eğitim ortamının kültürel unsurlarla yapılandırılmasının Türk kültürü ile öğrencileri olabildiğince çok karşılaştırmak için etkili bir araç olarak kullanılabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada dil ve kültür arasındaki ilişkiye değinilmiş, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı ve öneminden bahsedilmiş, yabancı dil eğitim ortamlarının kültür aktarımındaki rolü üzerinde durulmuş ve yabancılarla Türkçe öğretiminde eğitim ortamının düzenlenerek kültür aktarımında bir araç olarak nasıl kullanılabileceği konusunda önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil öğretimi, yabancılarla Türkçe öğretimi, kültür aktarımı, eğitim ortamı.

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. El-mek: muhammetmemis@gazi.edu.tr

EDUCATIONAL ENVIRONMENT AND CULTURAL TRANSMISSION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

ABSTRACT

Foreign language teaching is not to teach grammar and vocabulary of the target language and to gain basic language skills only. Foreign language teaching is teaching of the language's culture at the same time. Because of language and community develop and shape together, learning, understanding and speaking a foreign language literally requires that one is able to think like the society that speaks the language natively. This is only possible with learning the culture that shaped the language. Teaching Turkish to foreigners should be put into practice in an environment that Turkish culture is being explained, reflected and lived because a person who learns a foreign language learns a new culture as well. Due to elements that constitute culture are enormous and multifarious, during teaching period, it is not possible to transmit all the elements that shaped Turkish culture, via course material and lessons only. One of the most important aims of foreign language teaching is to teach culture of the target language. Like all other educational environment, foreign language educational environments are supposed to be organized in accordance with its educational aims. Based on this, providing enriched environment with cultural components in educational environment is important. In this context, structuring educational environment with cultural elements can be used as a tool to confront learners with Turkish culture. In this study, relationship between language and culture is mentioned, cultural transmission and its importance in foreign language teaching are accentuated, the role of foreign language educational environments in cultural transmission is discussed and some suggestions about how arranging educational environment can be used as a tool in cultural transmission are given.

STRUCTURED ABSTRACT

Foreign language teaching is not to teach grammar and vocabulary of the target language and to gain basic language skills only. Foreign language teaching is teaching of the language's culture at the same time. Because of language and community develop and shape together, learning, understanding and speaking a foreign language literally requires that one is able to think like the society that speaks the language natively. This is only possible with learning the culture that shaped the language.

Endeavoring of learning a foreign language is an effort of understanding and knowing a foreign culture as well. Each new word that students learns, each new sentence that they understands, each text that they are able to solve, causes to develop new thoughts and images about people speaking target language natively and the world these people live in the minds of students. Learning foreign language is not only learning the grammar rules of that language and translating the words to mother language or finding the meanings of expressions, but somehow learning foreign language is an effort to understand worldviews, thinking and value systems of other societies on Earth. In

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016

this regard, it is necessary to transmit culture also together with the language via various ways to people who learn Turkish as foreign language.

Educational environment has an important effect to fulfill instruction objectives. Each factor partaking in this environment support or hinder to education. Not only the existing things, but also arrangement and appearance of them have influence over students. It is necessary to constitute intentional environment by taking effects of environment on education into consideration in order to actualize aims of education.

A well-structured educational environment;

- Helps students to be motivated easier and increases their achievements.
- Assists students to learn some knowledge by paying no attention and to remember what they have learnt.
- Gets students adopt collaboration habit and encourages them.
- Contributes students to join interclass activities and to benefit from them.
- Backs up teachers to increase their control and effectiveness on classroom.
- Plays an important role in the realization of educational goals.

In the light of the information above, it is very necessary to organize foreign language education environment like the other entire educational environments in the direction of educational targets of itself. Based on the reality that is the most important aims of teaching foreign language is to teach culture of target language, it is quite significant to offer a sphere that is enriched with cultural elements for educational environment.

Due to the fact that a person learning a foreign language also learns a new culture, teaching Turkish as foreign language should be carried out in an environment which Turkish culture is told, reflected and kept alive. Because of the elements shaping culture are wide and several, it is impossible to transfer all the items constituting Turkish culture during lessons with teaching aids only. In this context, structuring educational environment with cultural components can be used as an effective tool in order to get students face with Turkish culture as much as possible.

There are a lot of instruments which can be used in the teaching of foreign language such as course books, dictionaries, pictures, music, literature works, computer, newspaper, journals etc. These can be classified as visual, audial, audiovisual and technologic tools. In this paper, it is tried to determine which tools can help to shape educational environment and to transfer cultural elements to students. These are wallboards, posters, pictures and paintings, handicraft goods, maps, loudspeakers and bookshelves.

When students can be in the environment which is structured with Turkish culture during lessons, break times and after lessons, they will get in contact with Turkish culture both consciously and unconsciously. This environment will enhance students' knowledge and interest to Turkish culture; increase their desire to learn Turkish; and

Turkish Studies

influence their lingual and communicational competences in Turkish positively.

Researchers who are aware of this necessity have done some studies handling this topic from different viewpoint over transmitting culture in the teaching Turkish as foreign language. When these studies analyzed, it is seen that there is no study over the role of educational environment in transferring culture specifically in the field of teaching Turkish as foreign language. In this study, relationship between language and culture is mentioned, cultural transmission and its importance in foreign language teaching are accentuated, the role of foreign language educational environments in cultural transmission is discussed and some suggestions about how arranging educational environment can be used as a tool in cultural transmission are given.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, cultural transmission, educational environment.

1. Giriş

Sosyal bir canlı olan insan, toplumsal hayatın içine karışabilmek için çevresindekilerle iletişim kurmak zorundadır. İnsanlar arasında iletişim resim, işaret, jest ve mimikler aracılığıyla sağlanabilse de hiçbir araç bu iletişimi dil kadar etkili hale getiremez. Bu nedenle kişi ister içinde yaşadığı toplumla ister yabancı bir toplumla sağlıklı bir iletişim kurabilmek için dile muhtacdır. Dil çok yönlü bir sistem olduğu için birçok tanıma sahip olsa da en yalın şekilde insanlar arasında iletişimi sağlayan bir araçtır. Dilin insanlar arasında iletişim aracı olarak kullanılması dilin toplumsal bir işleve sahip olduğunu göstermekte, ayrıca dil, ait olduğu toplumla onun kültürü arasında ilişki kurma rolünü de yerine getirmektedir (Demirel, 2010, s. 2). Kültür, insan davranışlarının, bu davranışları etkileyen düşünce biçimlerinin, inançlarının, geleneklerinin, dilinin ve tüm maddi manevi birikimlerinin oluşturduğu bir bütündür. Kısaca bir toplumun yaşama tarzıdır (Bölükbaş & Keskin, 2010, s. 222). Kültürü oluşturan öğelerin başında din, dil, sanat, tarih, coğrafya, gelenek-görenekler, etik kurallar, ekonomik faaliyetler ve hukuk gelmektedir.

Dil ve kültür arasındaki ilişki sorgulandığında, bu iki kavram iç içe geçmiş durumdadır. Dil kültürün bir ögesi olmakla birlikte, aynı zamanda kültürün taşıyıcısı, koruyucusu, geliştiricisi ve değiştiricisidir. İnsanlar kültürü oluşturan unsurları ve bunların arasındaki bağları eğitimle öğrenir, dil ile kurar ve sürdürürler. Dil ait olduğu toplumun düşünce biçimini yansıttığı gibi (Güvenç, 2002, s. 14-15) aynı zamanda kültürün aynası olarak da nitelenmektedir (Abacıoğlu, 2002, s. 5). Kimi zaman dildeki bir sözcük bile bir ulusun inançları, gelenekleri, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, maddi ve manevi kültürü üzerinde fikir verebilir. Kültür bir yaşam tarzıdır ve aynen dile yansır (Aksan, 2009, s. 67). Bu hususların ışığında, dilin kültürün bir parçası aynı zamanda taşıyıcısı ve aynası olduğu, kültür öğelerinin bir araya gelerek dili biçimlendirdiği, kültürün dil olmadan ifade edilemeyeceği, kültüre kendi kimliğini kazandıranın dil olduğu ve bu iki kavram arasında ayrılmaz bir ilişki bulunduğu söylenebilir. İnsanlar ana dilini edinim sürecinde dil ile kültür arasında var olan bu ilişkiyi zorlanmadan ve farkında olmadan kavrarlar. Ancak bir dili yabancı dil olarak öğrenenler için aynı durum söz konusu değildir. Bu nedenle yabancı dil öğrenen birey dili öğrenirken dile yansıyan veya yansımayan kültürel unsurları da öğrenmeye gayret etmek zorundadır. Bu doğrultuda yabancı dil öğrenmedeki amacın dilin ait olduğu toplumun kültürünü tanımak ve o dili daha iyi anlayıp konuşur hale gelebilmek olduğu söylenebilir.

Dil ve toplum birlikte gelişip şekillendiği için yabancı bir dili gerçek anlamda öğrenmek, anlamak ve konuşmak o toplum gibi düşünebilmeyi gerektirmektedir. Bu da o dili şekillendiren kültürü öğrenmekle mümkündür. Yabancı bir dili öğrenme uğraşı yabancı bir kültürü de anlama ve

Turkish Studies

tanıma uğraşdır. Dil öğrenen kişinin yabancı dilde öğrendiği her yeni sözcük, anladığı her yeni cümle, çözebildiği her yeni metin, onun zihninde o dili konuşan kişilerle ve o kişilerin yaşadığı dünyayla ilgili yeni düşünceler, yeni imgeler oluşmasını sağlar (Tapan, 1990, s. 55). Bu nedenle yabancı dil öğreniminin, ana dilindeki kavramların ve anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanmak yani sadece kuralların öğrenilmesi ve kelimelerin o dile çevrilmesi değil, daha geniş bir perspektifte dünyada bulunan diğer toplumların dünyaya bakış açılarını, düşünme ve değer sistemlerini anlamak için yapılan bir uğraş olduğu söylenebilir (Demir & Açık, 2011, s. 55).

Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere de dil ile birlikte kültürün de çeşitli yollarla aktarılması gerekmektedir. Bu gerekliliğin farkında olan araştırmacılar tarafından yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı üzerine konuyu farklı açılardan ele alan çalışmalar yapılmış olsa da “Milli Kütüphane, Dergi Park, Ulakbim ve Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi” veri tabanlarında yapılan tarama sonucunda, yabancı dil olarak Türkçe öğretilen eğitim ortamlarının kültür aktarımındaki rolü ve eğitim ortamının çeşitli materyallerle zenginleştirilerek kültür aktarımında etkili bir araç olarak kullanılması üzerine yapılan herhangi bir çalışma tespit edilememiştir.

Bu eksiklikten yola çıkılarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde eğitim ortamının kültürel unsurlarla düzenlenmesi noktasında neler yapılabileceğinin değerlendirildiği bu çalışmada öncelikle dil ve kültür konusu ele alınmış, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı ve öneminden bahsedilmiş, yabancı dil eğitim ortamlarının kültür aktarımındaki rolü üzerinde durulmuş ve yabancılar Türkçe öğretiminde eğitim ortamının düzenlenerek kültür aktarımında bir araç olarak nasıl kullanılabileceği konusunda önerilere yer verilmiştir. Çalışmamızın, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görev alan kurumların yöneticilerine ve öğretmenlerine eğitim ortamının Türk kültür unsurlarıyla donatılarak şekillendirilmesi hususunda fikir vereceği ve yönlendirici olacağı düşünülmektedir.

2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı

Yabancı bir dili öğrenen kişi o dilde yanlış anlaşılmalardan sakınmak ve etkili bir iletişim gerçekleştirmek istiyorsa kavramların karşılıklarının yanı sıra o dilin kültürünü de öğrenmek zorundadır. Demircan’ın (1990: s. 26) belirttiği gibi; yabancı dil öğrenen kişi, hedef dilin iletişim açısından gerekli olan kültürel verilerini öğrenmeli, iletişim becerilerini edinmelidir (Demircan, 1990, s. 26). Çünkü dil her şeyden önce bir iletişim aracıdır, bu sebeple öğrenilir ve kullanılır. Gerçek yaşam koşulları düşünüldüğünde iletişimin bir bağlam olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Bütün bağlamlar da en az bir kültürel unsur içerdiğinden iletişim kültürden ayrı düşünülemez. Yabancı dil öğrenmede başarılı olabilmek için, dil öğrenen kişinin öğrendiği dilin kültürü hakkında da bilgiye sahip olması gerekmektedir. Örneğin, yabancı dilde herhangi bir okuma parçasını okuyan bir kişinin öğrendiği dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olması okuduğu parçayı daha kolay ve hızlı anlamasına yardımcı olacaktır (Tseng, 2002, s. 2).

Dil öğretimi, kültürel aktarımla aynı düzlemde ilerleyen bir kavramdır. Sözcük öğretimi yapılırken, temel dil becerileri geliştirilmeye çalışılırken aynı zamanda kültürel aktarım da gerçekleşir (Akkaya, 2013, s. 179). Ancak kültür çok kapsamlı bir olgu olduğu için eğitim sürecinde kültürün bütün yönleriyle yabancı dil öğrenenlere aktarılması mümkün değildir. Bu bağlamda yabancı dil derslerinde öncelik öğrencilerin dili daha iyi anlamalarına yardım edecek kültürel unsurlara verilmelidir. Byram ve Risager (1999: s. 93) yabancı dil öğrenenlere kültür bağlamında tarih, günlük yaşam ve rutinler, alışveriş, yiyecek-içecek, gençlik kültürü (moda, müzik vb.), okul ve eğitim, coğrafya, aile yaşantısı, sosyal şartlar, festivaller, gelenek-görenekler, iş hayatı, turizm ve seyahat gibi konuların öğretilmesinin uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Turkish Studies

Brooks'a (1986: s. 124) göre ise yabancı dil öğretiminde öğrenciye sunulması gereken bazı kültürel unsurlar şöyledir:

- Selamlaşma, vedalaşma, arkadaşlar arası konuşmalar, yeni bir kişiyi tanıştırma,
- Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak söz ve kalıplar,
- Hedef dili öğrenirken yapılabilecek muhtelif hatalar ve bu hataların hedef kültürde yaratacağı etkiler,
- Söylenmemesi gereken sözcükler ve sorulmaması gereken sorular,
- Gelenekler, efsaneler, hikâyeler, oyunlar, müzik, telefon konuşmaları,
- Mektup yazma,
- Birini davet etme, randevu verme, saatler,
- Yemek yeme ve içme alışkanlıkları,
- İklim şartları, ulaşım, trafik vb. (Brooks, 1986, s. 124).

Avrupa Konseyi tarafından 2001 yılında hazırlanan *Avrupa Dilleri Ortak Çerçevesi* adlı metinde öğretilen yabancı dilin sosyokültürel bilgisinin de öncelikli olarak öğrencilere verilmesi gerektiği belirtilmiş ve bunlar şu şekilde sıralanmıştır:

- Günlük yaşam (Yiyecek, içecek, yemek zamanları, sofrada adabı, Resmî tatiller, çalışma zamanları, Boş zaman etkinlikleri, hobiler, okuma alışkanlıkları, yaygın sporlar.)
- Yaşam koşulları (Yaşam standartları, ev koşulları, sosyoekonomik durum)
- Kişiler arası ilişkiler (Sınıfsal yapı ve sınıflar arası ilişkiler, Kadın – erkek ilişkileri, Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler, Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler)
- Değerler, inançlar ve davranışlar (Sosyal sınıf, çalışma toplulukları, gelir düzeyi, gelenekler, sanat, müzik vb.)
- Beden dili
- Sosyal gelenekler (Dakiklik, hediyeler, elbiseler, yasaklar, kurallar)
- Âdet olmuş davranışlar (Dinî kurallara dayalı davranışlar, doğum, evlilik gelenekleri, festivaller, törenler, kutlamalar, danslar vb.) (CEFR, 2001, s. 102-103).

Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların etkin bir şekilde aktarılabilmesi için ders izlencesi hazırlanırken kültürel öğelerin aktarımına da tıpkı dil bilgisi ve sözcük öğretiminde olduğu gibi birincil derecede önem verilmeli, dersler kültürel öğelerin aktarımını etkin kılacak zamanı sağlayacak şekilde düzenlenmeli ya da bunun için ayrı dersler oluşturulmalı, kültür konusu öğretmen yetiştirme programlarında özel olarak vurgulanmalı ve ders kitapları seçilirken kitaplarda kültürel öğelerin başarılı bir şekilde verilir verilmeyeceği iyice incelenmelidir (Dunnett, Dubin, & Lezberg, 1986, s. 157-160).

Yabancı dili öğrenen bir kişinin hedef dilde kültürel yeterlilik düzeyine erişebilmesi için; o dilin konuşulduğu ülkenin coğrafi özelliklerini bilmesi, o toplum için önemli olan tarihî olaylar hakkında bilgi sahibi olması, hedef kültürdeki müziği, edebiyatı ve diğer sanatları tanınması, yemek,

alışveriş, tanışma, doğum günü gibi durumlarda kullanılan kültürel kalıpları kullanabilmesi, günlük olaylarda uygun hareket etmesi ve o toplumda yaygın olan jest ve mimikleri bilmesi gerekmektedir.

Yabancı dilin öğrenciler tarafından kolayca öğrenilmesi ve öğretimin zevkli ve ilgi çekici hale getirilmesinde öğretimi yapılan dile ait kültürel öğelerin eğitim ortamında bulunması ve kullanılması çok önemlidir. Tomalin ve Stempleski'ye göre kültür öğelerinin yabancı dil derslerinde aktarılmasının amacı;

- Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına,
- Öğrencilerin yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi değişkenlerin insanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına,
- Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına,
- Öğrencilerin bazı sözcük ve tümceciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı biçimde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına,
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri nesnel gözle değerlendirmelerine,
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerisi geliştirmelerine,
- Öğrencilerin hedef kültürle yönelik ilgi ve merakını artırarak hedef kültürdeki insanlarla empati kurabilmelerine (Tomalin & Stempleski, 1993, s. 89) yardımcı olmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı yoluyla ayrıca; öğrencileri hedef kültürle ilgili bilgilendirmek, önyargıları kırmak ve öğrencilerin hoşgörü düzeylerini yükseltmek, öğrencilerin ülkeler arasındaki fark ve benzerlikleri görmelerini sağlamak, öğrencilerin sosyal ve kültürel durumlarla ilgili olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmak, öğrencilerin kendi kültürlerinin farkına varmalarını sağlamak ve yabancı dil öğrenimini daha güdüleyici bir hâle getirmek hedeflenmektedir (Byram & Risager, 1999, s. 100).

Belirtilen bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için ise öğrencilere, hedef dilin sosyal ve kültürel yapısını, o toplumun değer yargılarını ve dünya görüşünü yansıtacak şekilde bir eğitim verilmeli (Okur & Keskin, 2013, s. 1624), buna imkân verecek nitelikte öğretim materyalleri hazırlanmalı ve eğitim ortamı bu doğrultuda düzenlenmelidir.

Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurlar gerektiği gibi eğitim sürecine aktarıldığında, öğrenci kendi yaşantısından farklı bir yaşam tarzını öğrenmek isteyecek, derse karşı ilgisi artacak, kendi kültürü ile öğrenmekte olduğu kültürü karşılaştıracak, kendi kültüründe daha önce fark etmediği noktaları da keşfedecek ve iletişim eksikliği yaşamayacağı için hedef dilde yanlış anlamalarla karşılaşmayacaktır (Okur & Keskin, 2013, s. 1626). Hedef kültürün yabancı dil öğrenenlere doğru bir şekilde aktarımı sonucunda, dili öğrenen kişinin karşılaşılabileceği durumlarda kullanacağı iletişimsel yetiyi geliştirdiği, dilin doğasına ve öğrenimine karşı bir farkındalık oluşturduğu, hedef dildeki kültürü incelediği ve yabancı kültürdeki insanlara karşı olumlu tutumlar geliştirdiği belirlenmiştir (Cortazi & Risager, 1999, s. 196).

3. Kültür Aktarım Unsuru Olarak Eğitim Ortamı

Eğitim ortamı, eğitim etkinliklerinin oluştuğu alan, personel, araç-gereç, tesis ve organizasyon gibi öğelerin eğitsel iletişim ve etkileşim için bir araya geldikleri çevredir (Başaran, 1982, s. 17). Öğrencinin başarısı açısından bunların uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Öğrencilerin başarısına doğrudan etki eden fiziki ortamı; öğrenci sayısı, sıraların yerleştirme düzeni, öğrencilerin oturuş biçimi, ışığın giriş yönü, aydınlatma durumu, sıcaklık, gürültü durumu,

Turkish Studies

ortamın temizliği, araç-gereçler, sınıfın boyası ve görünümü gibi faktörler etkilemektedir (Korkmaz, 2007, s. 270). Fiziksel çevrenin kontrolü ya da düzenlenmesi temel olarak, sıraların veya sandalyelerin, öğretim araçlarının, uygulamalı derslerde kullanılan ekipmanların, sesli-görüntülü cihazların, aktivite köşelerinin, panoların ve tahtanın etkili bir şekilde organize edilmesi ve kullanılmasını gerektirir (Cohen, Manion, & Morrison, 1996, s. 343).

Eğitim ortamı öğretim amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu ortamda bulunan her değişken eğitime destek veya engel olur. Yalnızca ortamda var olanlar değil, aynı zamanda bunların düzenlenişi ve görünüşü de öğrenci üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle öğretim amaçlarının gerçekleşebilmesi için çevrenin eğitim üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurarak kasıtlı çevreler oluşturmak gerekmektedir.

Çünkü iyi yapılandırılmış bir eğitim ortamı;

- Öğrencilerin güdülenmesini kolaylaştırır ve başarılarının artmasını sağlar.
- Öğrencinin bazı bilgileri farkına varmadan öğrenmesine ve öğrendiklerini hatırlamasına yardımcı olur.
- Öğrencilere birlikte çalışma alışkanlığı kazandırır ve onları cesaretlendirir.
- Öğrencilerin sınıf içi etkinliklere katılmasına ve bunlardan yararlanmasına katkı sağlar.
- Öğretmenlerin sınıf üzerindeki kontrolünün ve etkinliğinin artmasına destek olur.
- Öğretim amaçlarının gerçekleşmesinde önemli bir rol oynar.

Yukarıdaki bilgiler ışığında tüm eğitim ortamları gibi yabancı dil eğitim ortamlarının da kendi öğretim amaçları doğrultusunda düzenlenmesi gerekmektedir. Yabancı dil eğitiminin en önemli amaçlarından birisinin de o dilin kültürünü öğretmek olduğu gerçeğinden yola çıkarak, eğitim ortamının kültürel unsurlarla zenginleştirilmiş bir çevre sunması önem arz etmektedir. Sınıf ortamında kültürel öğelerin kullanımı öğrencilerin o dile karşı güdülenmelerini artırmaktadır (McKay, 2000, s. 7).

Yabancı dil öğrenen kişi aynı zamanda yeni bir kültür öğrendiği için yabancılara Türkçe öğretimi de Türk kültürünün anlatıldığı, yansıtıldığı ve yaşatıldığı bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Kültürü oluşturan öğeler çok geniş ve çeşitli olduğu için yabancılara Türkçe öğretimi sürecinde kültürümüzü oluşturan bütün öğelerin yalnızca ders sırasında ve ders araçlarıyla aktarılması mümkün değildir. Bu bağlamda eğitim ortamının kültürel unsurlarla yapılandırılması, Türk kültürü ile öğrencileri olabildiğince çok karşılaştırmak için etkili bir araç olarak kullanılabilir.

4. Yabancı Dil Eğitim Ortamının Düzenlenmesinde Kullanılabilecek Araçlar

Yabancı dil öğretiminde kullanılabilecek ders kitapları, sözlükler resimler, müzik, edebiyat ürünleri, bilgisayar, gazete, dergi vb. gibi birçok araç vardır. Bunlar yazılı, görsel, işitsel, görsel-işitsel ve teknolojik olarak sınıflandırılabilir. Yabancı dil öğretimi çerçevesinde kültürel öğelerin aktarımı sürecinde video, CD, okuma parçaları, internet, hikâyeler, şarkılar, gazeteler, mülakatlar, konuk konuşmacılar, anekdotlar, fotoğraflar ve alan çalışmalarından yararlanılabilir (Cullen & Sato, 2000, s. 1-2). Bu bölümde ise ilgili araçlardan yalnızca yabancı dil eğitim ortamının şekillendirilmesine ve kültürel öğelerin aktarılmasına yardım edecek olanlara yer verilmiştir. Bu araçlar şunlardır:

Turkish Studies

- 4.1. Duvar panoları
- 4.2. Posterler
- 4.3. Resim ve Tablolar
- 4.4. El sanatları ürünleri
- 4.5. Haritalar
- 4.6. Hoparlör
- 4.7. Kitaplık

Aşağıda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bu araçlar kullanılarak eğitim ortamında yapılabilecek düzenlemelerle ilgili önerilere yer verilmiştir:

4.1. Duvar panoları

Eğitim ortamının düzenlenmesinde kullanılacak araçların başında duvar panoları gelmektedir. Bu panolar çeşitli şekillerde isimlendirilerek eğitim ortamının fiziki şartlarına göre bir kısmı sınıf içine bir kısmı da öğrencilerin ortak kullandıkları alanlara ve koridorlara yerleştirilebilir:

Atasözü, Deyimler ve Kalıp Sözler Köşesi: Bu panoda sınıfın seviyesine göre seçilmiş atasözü, deyim ve kalıp sözler ile anlamları renklendirilip görselleştirilerek öğrencilere sunulabilir. Bu panoya atasözlerinin kullanıldığı basit metinler, deyimlerin ortaya çıkış hikâyeleri ve kalıp sözlerin kullanım alanlarını yansıtan diyalogların yanı sıra içinde atasözü, deyim ya da kalıp sözler geçen karikatür ve gazete haberleri asılabilir.

İller ve Turistik Yerler Köşesi: Bu panoda başta dil öğretiminin yapıldığı şehir olmak üzere tarihî, kültürel, ekonomik ve turistik açıdan önem arz eden şehirlerimizle ilgili bilgilere yer verilebilir. Bu bilgiler basit, kısa ve açıklayıcı olmalı ve görsellerle de zenginleştirilmelidir. Öğrencilerin ilgisini bu panoda sürekli tutabilmek için örneğin panonun üstüne “İstanbul Günleri, Bursa Ayı” gibi başlıklar koyularak her ay bir şehrimize ayrılabilir. Panonun bir köşesine Kültür ve Turizm Bakanlığı, valilik ve belediyeler tarafından hazırlanmış tanıtım broşürleri de çoğaltılarak ilıştırılabilir.

Önemli Gün ve Haftalar Köşesi: Bu panoda Türk milleti için önemli tarihi olayların yanında dini ve milli bayramlarla ilgili görsellere ve metinlere yer verilebilir. Burada kullanılacak malzemelerde başka milletleri, inançları ve kültürleri rencide edecek bir unsurun bulunmaması büyük önem arz etmektedir. Panoda “Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Çanakkale Zaferi, Nevruz bayramı, Ramazan ve Kurban Bayramları vb.” ile ilgili görseller ve seviyeye uygun metinler öğrencilere sunulabilir.

Şair, Yazar ve Sanatçıları Tanıtım Köşesi: Bu panoda tanıtılacak şair, yazar veya sanatçıların fotoğrafları, detaylandırılmamış biyografileri, Türk kültürü için neden önemli olduklarına dair bilgi ve eserlerinden kısa örnekler yer alabilir. Panoda bu kişilerin yaşamlarından ilginç anekdotların sunulması da öğrencileri şair ve yazarlarımızı daha yakından tanıma ve eserlerini okuma yönünde isteklendireceği düşünülmektedir.

Yemeklerimiz Köşesi: Bu panoda öncelikle eğitim verilen şehrin yakın çevresinden başlanarak ülkemizin farklı yörelerinde yapılan yemekler, tatlılar ve içeceklerle ilgili görseller, bunların yapılış tarifleri, yapımda kullanılan malzemeler ile yiyecek ve içeceklerin görselleri bulunabilir. Bayramlarda, sünnet ve düğünlerde, mevlitlerde ve diğer özel günlerde yapılan yiyecek ve içeceklere de bu panoda özellikle yer verilmelidir.

Gülelim Eğlenelim Köşesi: Bu panoda Türk mizahını yansıtan fıkralara, hikâyelere, tekerlemelere, karikatürlere ve bilmecelere yer verilebilir. Nasrettin Hoca fıkraları başta olmak üzere içinde herhangi bir olumsuz unsur barındırmayan yöresel fıkralar, günlük hayattan kesitler

Turkish Studies

yansıtan komik ve yaşanmış olaylar, siyasi olmayan ve argo içermeyen karikatürler, basit tekerlemeler ve basit kelimelerden oluşan bilmeceler bu panoda kullanılabilir malzemelerdir.

El Sanatları Tanıtım Köşesi: Bu panoda öğrencilerin çevrelerinde ve turistik gezi amacıyla gidecekleri yerlerde karşılaşılabilecekleri el sanatı ürünlerine öncelik tanınmak kaydıyla, ülkemizde icra edilen çeşitli el sanatları (ebrû, minyatür, ahşap oymacılığı, çömlekçilik vb.) hakkında bilgiler yer alabilir. Panoda, ürünlerle ilgili resimler, ürünlerin nerelerde kullanıldığı, yapım aşamaları ve hammaddeleriyle ilgili bilgiler verilebilir.

Kültürel Etkinlik Fotoğrafları Köşesi: Bu panoda öğrencilerle birlikte gerçekleştirilen ve kültürümüzü yansıtan etkinliklerin fotoğrafları yer alabilir. Müze gezileri, söyleşiler, şiir ve tiyatro gösterileri, öğrencilerle birlikte yemek yapımı vb. bu etkinliklere örnek olabilir.

4.2. Posterler

Yabancı dil eğitimi için hazırlanan posterler genellikle alfabe, hayvanlar, meslekler, sebzeler, meyveler, yiyecekler, içecekler, taşıtlar, mevsimler, sayılar, saatler, organlar, evin bölümleri gibi başlıklarda ilgili kelimeler ve onların küçük birer resminden oluşmaktadır. Bu kelime ve resimler bir araya getirilerek büyük boy bir resim elde edilir. Yaygın kullanım bu şekilde olmasına rağmen poster tek bir resimden ve yazıdan da oluşabilir.

Eğitim ortamının kültürel öğelerle düzenlenmesi çerçevesinde, Türk edebiyatından seçilen şair ve yazarların büyütülmüş bir fotoğrafı üzerine eserlerinden alınmış bir cümle yerleştirilerek hazırlanan posterler sınıfın uygun olan duvarlarına ve koridorlara asılabilir. Posterde fotoğrafı bulunan yazara ait olan sözün öğrencilerin yazara ve Türk edebiyatına karşı ilgi duymaya başlamasını sağlayacağı düşünülmektedir. Bu posterlerde sergilen isimlere ait eserler, özellikle de posterde yer alan alıntının yapıldığı kitaplar mutlaka Türkçe öğretim merkezinin kitaplığında bulunmalı ve öğrencilerin kullanımına sunulmalıdır.

4.3 Resim ve Tablolar

Ders kitapları ve çalışma kâğıtlarında kullanılan resimlerin dışında eğitim ortamının şekillendirilmesinde de Türk kültürünü yansıtan resimlerin kullanılmasının kültürel öğelerin aktarılması hususunda olumlu etkilerinin olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, ülkemizdeki doğal güzelliklerin, önemli binaların, tarihi ve turistik yerlerin, düğün, bayram, asker uğurlama, kız isteme, ad koyma gibi geleneklerimizi yansıtan anların ve halk oyunlarımızın resimlerine, ayrıca usta Türk ressamların tablolarına sınıf içi ve dışı konumlarda yer verilebilir.

4.4. El Sanatları Ürünleri

Öğretim için bir plan doğrultusunda hazırlanmış materyaller, özellikle kültür aktarımı çerçevesinde düşünüldüğünde hiçbir zaman gerçek ürünlerin yerini tutamaz. Bu sebeple eğitim ortamında imkânlar ölçüsünde otantik ürünlerin sergilenmesi daha faydalı olacaktır. Bu bağlamda, eğitim ortamının şekillendirilmesinde Türk kültürünü yansıtan otantik ürünlerden *bağlama*, *kilim*, *nazar boncuğu*, *işlemeli kahve fincanları*, *eski ahşap saat* gibi çeşitli objeler sınıfın bir köşesine, duvarlara veya koridorlara koyulabilir/asılabilir.

4.5. Haritalar

Haritalar da Türk kültürünün tanıtımında kullanılabilir araçlar arasındadır. Hâlihazırda oluşturulmuş bazı haritalarda şehirlerimizin öne çıkan özellikleri simgeler halinde harita üzerine yerleştirilmiştir. Bu haritalar sınıflara getirilerek bölgelerde yetiştirilen ürünlere, turistik özelliklere, ulaşım seçeneklerine ve güzergâhlara göre çeşitlendirilebilir. Dil öğretiminin yapıldığı ilin şehir içi haritası ise eğitim ortamında kesinlikle bulundurulmalıdır.

4.6. Hoparlör

Derste dinleme etkinliklerinde kullanılan hoparlör Türk kültürünü yansıtan müzikleri dinletmek için de kullanılan bir araçtır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde öğrenciler zaman zaman öğrencileri rahatlamak ya da kelime tamamlama çalışmaları yaptırmak için şarkı ve türküleri hoparlörler aracılığıyla öğrencilere dinletmektedirler. Bunun dışında hoparlörlerden yemek arasında ve teneffüslerde Türk müziklerini dinletmek için de yararlanılabilir. Bu yüzden hoparlörler yalnızca sınıfa değil eğitim merkezinin tamamına yerleştirilmeli ve yüksek olmayan bir ses düzeyinde teneffüslerde Türkçe şarkı ve türküler öğrencilere dinletilmelidir.

4.7. Kitaplık

Yabancılar Türkçe öğretimi yapılan ortamlarda kitaplık oluşturmak birçok açıdan önemlidir. Öğrenciler Türkçe bir kitap okumak istediklerinde hangi kitabı okuyacaklarını ve kitabın seviye olarak uygunluğunu belirleyemezler. Ayrıca kitap temin etmekte de oldukça zorluk çekerler. Üstelik bu kitapların Türk kültürünü ne kadar yansıttığı da ayrı bir sorundur. Tüm bu sorunları ortadan kaldırmak için yabancılar Türkçe öğretimi yapılan kurumlarda sınıfın bir köşesinde ya da ayrı bir odada kitaplık oluşturulmalıdır. Kitaplıkta pano ve posterlerde tanıtılan şair ve yazarların kitapları mutlaka yer almalı, kitap seçerken kitapların seviyelere uygunluğuna ve Türk kültürünü yansıtmaya dikkat edilmelidir.

5. Sonuç

Yabancı bir dili öğrenmek aynı zamanda o dilin kültürünü de öğrenmek olduğundan yapılacak öğretimin kültürel unsurlar dikkate alınarak planlanması ve hazırlanacak ders malzemelerinin kültürel öğelerle zenginleştirilmesi gerekmektedir. Kültürel öğelerin aktarımında ders kitabı, okuma kitapları, internet, bilgisayar, video vb. araçlar dışında eğitim ortamının kendisi de etkin bir araç olarak kullanılabilir. Bu bağlamda eğitim ortamının planlı bir şekilde kültürel öğelerle düzenlenmesi hedef dilin kültürünün yabancı öğrencilere aktarılması konusunda yardımcı olacaktır. Öğrenciler derste, ders aralarında ve dersten sonra, çalışmanın beşinci bölümündeki öneriler doğrultusunda Türk kültürüyle yapılandırılmış bir ortamda buldukları zaman, bazen bilinçli olarak bazen de farkında olmadan kültürümüzle ilişki kuracaklardır. Bu ortam öğrencilerin Türk kültürüne olan ilgi ve bilgisini derinleştirecek, Türkçeyi öğrenme isteklerini artıracak, Türkçedeki dil becerilerinin ve iletişimsel yeterliliklerinin gelişimini de olumlu yönde etkileyecektir.

KAYNAKÇA

- Abacıoğlu, T. (2002). *Çocuklara Oyunlarla Yabancı Dil Öğretimi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akkaya, A. (2013). Yabancılar Türkçe öğretimi kapsamında fıkralar: Nasreddin Hoca fıkraları. *Milli Folklor*, 171-181.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil. Ana Çizgileriyle Dilbilimi I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1982). *Örgütsel Davranışın Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.
- Bölükbaş, F., & Keskin, F. (2010). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarmadaki İşlevi. *Turkish Studies, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 221-235.

- Brooks, N. (1986). Culture In The Classroom. J. M. Valdes içinde, *Culture Bound* (s. 123-129). Cambridge: Cambridge University Press.
- Byram, M., & Risager, K. (1999). *Language Teachers, Politics And Culture*. London: Clevedon Press.
- CEFR. (2001). *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assesment*. Strasbourg: Modern Language Division.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (1996). *A Guide to Teaching Practice*. London: Routledge.
- Cortazi, M., & Risager, K. (1999). Cultural Mirrors: Materials and Methods in the EFL Classroom. E. H. (Ed.) içinde, *Culture in Second Languauge Teaching and Learning* (s. 196-219). Cambridge: Cambridge University Press.
- Cullen, B., & Sato, K. (2000). Practical techniques for teaching culture in the EFL classroom. *The Internet TESL Journal*, 1-10.
- Demir, A., & Açık, F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*(Güz), 51-72.
- Demircan, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Ekin Eğitim Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2010). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dunnett, S. C., Dubin, F., & Lezberg, A. (1986). English Language Teaching from an Intercultural Perspective. J. M. Valdes içinde, *Culture Bound* (s. 148-160). Cambridge: Cambridge University Press.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün Abs'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Korkmaz, A. (2007). Sınıf Organizasyonu. L. K. (Ed.) içinde, *Sınıf Yönetimi* (s. 267-284). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- McKay, S. L. (2000). Teaching English As an International Language: Implications for Cultural Materials in the Classroom. *TESOL Journal*(9), 7-11.
- Okur, A., & Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*(62), 1619-1640.
- Tapan, N. (1990). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Kültür Bağlamının Değerlendirilmesi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*(7), 55-68.
- Tomalin, B., & Stempleski, S. (1993). *Cultural Awareness*. London: Oxford University Press.
- Tseng, Y. H. (2002). A Lesson in Culture. *ELT Journal*, 56(1), 11-21.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Memiş, M.R. (2016). “Yabancı Dil Öğretiminde Eğitim Ortamı ve Kültür Aktarımı / Educational Environment and Cultural Transmission in Foreign Language Teaching”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/9 Spring 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9506>, p. 605-616.